

Budgetunderlag för 2022–2024

Innehållsförteckning

1. Anslag	1
1.1 Sammanfattning.....	1
1.2 För ett rikare liv i ett öppnare samhälle.....	2
Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet	2
Språksituationen i ett mångfacetterat Sverige – språkvårdande insatser inom svenska som andraspråk och flerspråkighet	2
Digitalisering och digital humaniora.....	3
Förfrågningar och remisser inom namnområdet.....	4
Språkcentrum och handlingsprogram för nationella minoritetsspråk.....	4
Översyn av förordning (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen	4
2. Förändrat behov av lokaler	5
3. Anslagskredit och kredit på räntekonto	5
4. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar	5
5. Verksamhetsinvesteringar	6
6. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.	6

Budgetunderlag för verksamhetsåren 2022–2024

1. Anslag

1.1 Sammanfattning

Institutet för språk och folkminnen (Isof) ser behov av att förstärka förvaltningsanslaget med totalt 7 miljoner kronor från och med budgetåret 2022 för att hantera en ökad arbetsmängd kopplad till Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet, språksituationen i Sverige, digitalisering och digitala humaniora samt förfrågningar och remisser inom namnområdet.

Isof har 2019 på regeringens uppdrag lämnat förslag om inrättande av språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romska. Myndigheten har

2020 även lämnat ett förslag på ett handlingsprogram för revitalisering av dessa språk. Förslagen får budgetkonsekvenser för Isof, vilka beskrivits i inlämnade förslag.

Isof anser, i likhet med vad som framförts i tidigare budgetunderlag, att delar av de medel som avsatts för att stödja ideellt kulturarvsarbete och som i dag fördelas av Riksantikvarieämbetet, i stället bör fördelas av Isof. Det rör sig om medel särskilt riktade mot insatser för det immateriella kulturarvet och levande traditioner, vilket ligger i linje med Isofs samordningsansvar i arbetet med Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

FÖRSLAG TILL FINANSIERING 2022–2024, i 2021 års prisnivå (tkr)

Anslag	2020	2021	2022	2023	2024
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap. 6	1 458	1 000	1 000	1 000	1 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap. 16	5 838	3 900	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap. 11	839	1 292	1 292	1 292	1 292
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap. 1*	68 061	73 183	77 763	78 614	80 045
* varav föreslagna ny finansiering					
Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet			1 500	1 500	1 500
Språksituationen i ett mångfacetterat Sverige – Språkvårdande insatser inom svenska som andraspråk och flerspråkighet, utgivning av Lexin m.m.			2 000	2 000	2 000
Digitalisering och digitala humaniora			2 000	2 000	2 000
Förfrågningar och remisser inom namnområdet			1 500	1 500	1 500
Språkcentrum och handlingsprogram för de nationella minoritetsspråken			Se särskilda rapporter		
Summa			7 000	7 000	7 000

Slutligen vill Isof uppmärksamma att Statskontoret i den myndighetsanalys av Isof som rapporterades till regeringen i oktober 2018 pekade på ett behov av att se över och förtydliga myndighetens instruktion. Isof delar Statskontorets bedömning.

1.2 För ett rikare liv i ett öppnare samhälle

De arkiv som utgör kärnan i Isofs verksamhet började byggas upp då vårt land befann sig i en tydlig brytningstid mellan lantbruks- och industrisamhälle, när städerna växte och landsbygdens befolkning minskade, när många människor sökte lyckan på andra sidan Atlanten. Tack vare det insamlings-, dokumentations- och forskningsarbete som då och fram till i dag har bedrivits har vi ett unikt material som beskriver språk och kultur i vårt land. Vi kan följa hur människors liv har gestaltat sig i vardag och fest, hur människor har talat med varandra och hur vi genom tiderna har benämnt platser och personer.

Arbetet för att ge det svenska språket en enhetlig ortografi, grammatik och stavning har också det en lång tradition. Att det svenska språket ska vara livskraftigt och användbart inom alla samhällsområden och att myndigheter har ett ansvar för att uttrycka sig vårdat, enkelt och begripligt i kommunikationen med medborgarna är av central betydelse för vårt demokratiska samhälle. Likaså är det ytterst viktigt att de som bor i vårt land har en likvärdig tillgång till språkliga resurser och att teckenspråksanvändare och talare av de nationella minoritetsspråken får sina språkliga rättigheter tillgodosedda.

Just nu befinner vi oss i en ny brytningstid där livsmönster, sätt att kommunicera och det språkliga landskapet förändras i snabb takt. Den ökade språkliga och kulturella mångfalden i Sverige och den teknologiska utvecklingen skapar både möjligheter och utmaningar för de verksamhetsområden som Isof verkar inom. För att fortsätta vara den unika kunskapskälla som Isof är när det gäller språk och kultur i Sverige och för att fortsatt kunna erbjuda stöd, rådgivning och vidgade perspektiv

inom våra expertområden behövs resurser avsättas för ändamålet.

Isof lyfter nedan fram ett antal områden som behöver utvecklas och som därför är i behov av ökade resurser.

Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet

År 2020 blev Sverige som första nordiska land invalt i Unescos kommitté för tryggnad av det immateriella kulturarvet. Isof är samordnande myndighet för arbetet med konventionen i Sverige och har i regleringsbrevet för 2021 fått ett utökat uppdrag när det gäller arbetet med representation och nomineringar. Det förutsätter att också arbetet med den nationella förteckningen utvecklas.

Arbetet med konventionen kommer att intensifieras och förstärkas. Mer resurser behöver avsättas för det internationella arbetet, dessutom behöver ytterligare samordnings- och informationsinsatser göras på det nationella planet för att bland annat möjliggöra eventuella svenska nomineringar till listor och förteckningar. För detta arbete äskar Isof en tillfällig anslagsökning motsvarande 1,5 tjänster under perioden 2022–2024.

För att stimulera ideellt kulturarvsarbete inrättades 2017 ett stöd om minst 8 miljoner svenska kronor per år, vilket fördelas av Riksantikvarieämbetet. Isof föreslår att regeringen ser över möjligheterna att delar av detta stöd i framtiden fördelas av Isof och närmare kopplas till arbetet med Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Språksituationen i ett mångfacetterat Sverige – språkvårdande insatser inom svenska som andraspråk och flerspråkighet

Isofs uppgift att samla kunskap om och följa användningen av samtliga språk i Sverige är nu om möjligt än mer aktuell och mer komplex än tidigare. För att kunna fullfölja sitt uppdrag behöver Isof kunna följa förändringar i språkanvändningen i Sverige och de kulturarv som landets nya invånare för med sig samt även hur levnadsmönster och tradi-

tioner förändras över tid, till exempel för Sveriges del nya namntraditioner.

Isof har såväl kompetens som mångårig erfarenhet av att arbeta med språkvård i svenska, de nationella minoritetsspråken och svenskt teckenspråk. Efterfrågan på språkvård och språkpolitisk expertis relaterad till svenska är särskilt stor, likaså stöd inom flerspråkig offentlig terminologi på språk som nu har en stor grupp talare i landet som en följd av migration. Det finns i dag en bred medvetenhet om den stora betydelse som kunskaper och färdigheter i svenska har för en väl fungerande integration. Det finns förslag om att koppla möjligheten att få svenskt medborgarskap till kunskaper i svenska och om det svenska samhället. Att utveckla språkliga verktyg och resurser, som Lexin och tolkordlistor som kan användas i utbildning och i vardagen, förutsätter att det finns forskning att stödja dessa insatser på.

Sedan Isof 2007 övertog ansvaret för att producera och distribuera Lexin – lexikon på invandraspråk – har behoven konstant ökat till följd av ökad migration och därmed större språklig mångfald. Resurserna har dock inte utökats, vilket innebär att Isof inte alls kan möta efterfrågan. För att bland annat kunna utöka utgivningen av nya, och revidera befintliga Lexin samt möjliggöra distribution via nya plattformar äskas om en förstärkning från och med 2022. Den nuvarande digitala distributionsplattformen är kraftigt föråldrad och en särskild satsning på att utveckla en ny är nödvändigt för att säkerställa att människor som lär sig svenska har tillgång till svenska språket.

För de invånare och medborgare i Sverige som ännu inte haft möjlighet att tillägna sig tillräckligt god svenska är det dessutom nödvändigt att kunna få viktig samhällsinformation på sitt modersmål. Isof har bland annat därför i uppdrag att utveckla och underhålla tolkordlistor och för att kunna göra detta behövs en kontinuerlig översyn och utveckling av svensk basterminologi samt utveckling av flerspråkig terminologi. En förstärkning av förvaltningsanslaget med 2 miljoner skulle ge möjlighet att bättre tillgodose behovet av flerspråkig terminologi, Lexin och tolkordlistor.

Digitalisering och digitala humaniora

Det insamlings- och dokumentationsarbete som sker i dag görs i huvudsak digitalt. När detta skrivs är vi mitt i den coronapandemi som lamslagit världen och som kraftigt begränsat möjligheten att fysiskt ta del av Isofs samlingar. Pandemin har ytterligare accentuerat behovet av att göra Isofs samlingar digitalt tillgängliga för forskare, studenter och allmänhet och att säkra att materialet bevaras på ett långsiktig hållbart digitalt sätt.

Även om Isof prioriterat digitaliseringsarbetet under flera år kan digitaliseringen inte bedrivas i den takt som vore önskvärd. Myndigheten har i samarbete med Arbetsförmedlingen kunnat erbjuda arbetsträning och arbetslivsinriktad rehabilitering för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsuppgifterna har bestått i digitaliseringsarbete och erfarenheterna hittills är mycket positiva. Skulle detta myndighetssamarbete kunna hitta en mer långsiktig form finns en möjlighet att både öka digitaliseringstakten, och erbjuda fler en trygg ingång i arbetslivet. För att möjliggöra detta krävs dock en förstärkning av resurserna till Isof. Resurser behövs för att säkerställa dels handledning, dels omhändertagande och metatagging av digitaliserat material, dels fortsatt databasutveckling och systemutveckling för att till exempel ge möjlighet att erbjuda interaktiva kartor, dialog och delaktighet kring äldre samlingar och ny insamling. Isof skulle då även kunna nå nya målgrupper, som förväntar sig att kunna ta del av allt material digitalt. Digitaliseringen ger också helt nya möjligheter att öka och anpassa den rådgivnings- och upplysningsverksamhet som Isof bedriver kring till exempel klarspråk och språkvård, dialekter, ortnamn och personnamn samt folkminnen.

För att kunna inrätta ett digitaliseringscentrum med syfte att i snabbare takt öka tillgängligheten till det immateriella kulturarv som finns i Isofs arkivsamlingar för forskare och en bred allmänhet, äskas om en förstärkning av anslaget med motsvarande 2 heltidstjänster.

Förfrågningar och remisser inom namnområdet

Isof har i årsredovisningen 2020 redogjort för arbetet med förfrågningar om expertstöd gällande ortnamns- och personnamnsfrågor. Arbetet sker främst genom rådgivning till regeringen och dess myndigheter, kommuner, Svenska kyrkan samt forskare, organisationer och privatpersoner. Isof besvarar remisser, avger yttranden och besvarar allmänna ortnamnsfrågor rörande svenska, finska, meänkieliska och samiska ortnamn. Isofs personnamns- och ortnamnsarbete har ett starkt medborgarperspektiv, eftersom det har en direkt påverkan på enskilda individers möjlighet att själva få välja sitt namn samt hur ortnamn främst på minoritetsspråk synliggörs i Sverige. Bedömningar av personnamnsansökningar, remitterade av Skatteverket, är en uppgift som ökat kraftigt i omfattning sedan den nya namnlagen trädde i kraft den 1 juli 2017. Bland annat eftersom lagen innebär ökade möjligheter att ändra namn. Isof bistår och kompetensutvecklar kontinuerligt Skatteverkets personal för att säkerställa kompetensen hos beslutsfattaren. Genom denna rådgivning och utbildning minskar risken för godtycklig hantering, samtidigt som en stabilitet i namnskicket upprätthålls.

Rådgivning och expertutlåtanden är uppgifter som åligger Isof, men området har inte tillförts några ökade ekonomiska resurser, trots den ökande arbetsmängd som uppstått, vilket är en påfrestning för Isof och har medfört en alltför hög belastning på enskilda medarbetare. Isof har vidtagit åtgärder och sett över möjligheterna att omfördela resurser internt, men detta har inte varit möjligt i tillräcklig mån. Därför behövs en ekonomisk förstärkning för att upprätthålla såväl långsiktig kunskapsuppbyggnad som god servicenivå. Ett alternativ vore att öppna för möjligheten att avgiftsbelägga uppdrag kopplade till rådgivning i namnfrågor från till exempel Skatteverket och Lantmäteriet, men Isof bedömer att detta har nackdelar eftersom den minskning av antalet remisser som kan bli följden riskerar att leda till sämre kvalitet i de beslut som fattas av Skatteverket och Lantmäteriet.

För att långsiktigt klara av att säkerställa en fullgod nivå på arbetet med ortnamns- och personnamnsfrågor behöver anslaget förstärkas med 1,5 miljoner kronor.

Språkcentrum och handlingsprogram för nationella minoritetsspråk

Isof har i enlighet med uppdraget från regeringen (Ku2015/02857/DISK, Ku2018/01455/DISK) under 2019 i två rapporter till regeringen lämnat förslag om inrättande av språkcentrum för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Medelsbehovet för inrättande av dessa centrum finns beskrivna i rapporterna.

Isof har vidare på uppdrag av regeringen i september 2020 lämnat förslag på ett handlingsprogram för långsiktigt bevarande av de nationella minoritetsspråken. För att genomföra förslagen krävs en ökad finansiering från stat och kommun, varav en mindre del avser förstärkning av språkvårdsinsatserna på Isof. Isof vill påtala att ökade insatser för att bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken i Sverige är mycket angelägna.

Beroende på i vilken omfattning regeringen beslutar gå vidare med förslagen hänvisar myndigheten till tidigare insända rapporter avseende resursbehov. När det gäller handlingsprogrammet behövs dock ytterligare underlag för resursbehoven.

Översyn av förordning (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen

Statskontoret skriver i sin rekommendation till regeringen i rapport 2018:25 *Myndighetsanalys av Institutet för språk och folkminnen*, att man anser att det finns en obalans i Isofs instruktion. Den första paragrafen i instruktionen uttrycker myndighetens övergripande uppgifter att bedriva språkvård och öka kunskapen om språk, dialekter, folkminnen, namn och det immateriella kulturarvet. De övriga paragraferna anger mer specificerade uppgifter inom främst språkvården, men instruktionen pekar även ut expertrollen i namnfrågor. Statskontoret rekommenderar i utredningen att regeringen:

- ser över instruktionen i syfte att skapa en bättre balans mellan myndighetens olika uppgifter
- tydligare lyfter fram de olika uppgifterna som avdelningar med arkivsamlingar har, exempelvis att det både handlar om att vårda befintliga samlingar, och att samla in material som speglar det nya mångkulturella samhället
- överväger att lyfta fram uppgifter som Isof har men som inte är tydligt utpekade i instruktionen, exempelvis den nya namnlagens konsekvenser för Isofs verksamhet och Isofs samordningsansvar för arbetet med Unescos konvention kring det immateriella kulturarvet.

Isof delar Statskontorets slutsatser och välkomnar en översyn av myndighetens instruktion och vill också lyfta fram behovet av att formalisera möjligheten att inrätta rådgivande funktioner i verksamheten.

2. Förändrat behov av lokaler

Under 2020 omförhandlades Isofs hyreskontrakt för kontorslokalerna i Stockholm, vilket medför en hyresökning från och med oktober 2021. Isof har i december 2020 tecknat ett avtal om att hyra lokalytor i Riksarkivets lokaler i Göteborg från och med våren 2021. Lokalerna i Göteborg avser arkiv, kontor och andra utrymmen som hör till Isofs avdelning för arkiv och forskning i Göteborg. Som Isof aviserade i budgetunderlaget för 2021–2023 medför det att låneramen behöver höjas för investeringar i möbler och kontorsutrustning. Förhoppningen är

att de nya lokalerna i Göteborg långsiktigt inte ska innebära ökade nettokostnader för Isof.

Ett eventuellt inrättande av ett eller flera språkcentrum för nationella minoritetsspråk kommer att öka lokalkostnader. Likaså skulle investeringar vara nödvändiga, vilket skulle påkalla behov av en ytterligare utökning av låneramen. För beräkning av dessa kostnader hänvisar Isof till tidigare insända rapporter.

3. Anslagskredit och kredit på räntekonto

Behovet av anslagskredit och kredit på räntekontot bedöms vara oförändrat för perioden 2022–2024.

4. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Isof anmäler ett preliminärt behov av låneram till 4,5 miljoner kronor för 2022–2024. Investeringsbehovet omfattar löpande ersättningsinköp av inventarier, digitaliseringsutrustning och kontorsmaskiner, immateriella anläggningstillgångar i form av fortsatt utveckling av olika ärendehanteringssystem, webbfunktioner, databaser samt eventuella investeringar i samband med byte av lokaler i Göteborg.

Isof har i sin bedömning utgått från antagandet att räntekostnaderna ligger på nuvarande nivå under innevarande och nästa år. Isof uppskattar räntenivån till 0 procent under 2021–2022 och till 0,25 procent under 2023–2024.

LOKALER

Ort	Kontraktstid	Hyra kr/m ²	Yta/m ²
Göteborg, Arkivgatan	2027-03-31	1 282*	583
Stockholm, Alsnögatan	2024-09-30	2 044	750
Uppsala, Arkivcentrum	2023-09-30	1 627	2 436

*Årshyran för lokaler i Göteborg är 1 733 000, varav 26 % är ersättning för OH-kostnader för Riksarkivet som ansvarar för larm, receptionsservice, tillhandahållande kaffe och frukt, lokalvård m.m.

LÅNERAM OCH RÄNTOR FÖR VERKSAMHETSINVESTERINGAR

	2020	2021	2022	2023	2024
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
IB lån i Riksgäldskontoret	1 803	2 048	2 217	1 945	1 691
Nyupplåning (+)	945	985	520	435	400
Amorteringar (-)	-700	-816	-792	-689	-703
UB lån i Riksgäldskontoret	2 048	2 217	1 945	1 691	1 388
Beslutad/föreslagen låneram	2 500	4 500	4 500	4 500	4 500
Ränteutgifter	6	0	0	5	5
Summa amorteringar och ränteutgifter	706	816	792	694	708
Finansiering av räntor och avskrivningar					
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap 1	-706	-816	-792	-694	-708
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Summa finansiering	-706	-816	-792	-694	-708
Förväntad räntenivå	0 %	0 %	0 %	0,25 %	0,25 %

5. Verksamhetsinvesteringar

Omfattningen av Isofs planerade verksamhetsinvesteringar ligger under 20 miljoner kronor och redovisas i tabellen nedan. Isof har inte i uppdrag att planera för samhällsinvesteringar så som de definieras i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

6. Beräkning av förutsättningarna för verksamhetens finansiering m.m.

Isof anholder om att anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen*, inom utgiftsområde 17, från och med 2022 höjs med 7 miljoner kronor. Höjningen avser verksamhet som rör språkvårdande insatser i svenska som andraspråk, utveckling av arbetet kopplat till språksituationen i Sverige och utgivning av Lexin, flerspråkig terminologi och tolkordlistor – totalt 2 miljoner kronor per år.

Vidare äskar Isof om att anslaget under perioden 2022–2024 tillförs en tillfällig resursförstärkning

om 1,5 miljoner kronor per år för arbete med Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet och Sveriges kommittéuppdrag.

För utveckling av myndighetens arbete med digitalisering och digital humaniora samt nya digitala verktyg för rådgivnings- och upplysningsverksamheten äskar Isof en anslagsuppräknings med 2 miljoner kronor under en treårsperiod från 2022.

För att täcka ett ökat resursbehov inom ortnamns- och personnamnsområdet, som bland annat följer av den nya namnlagen äskar Isof om en anslagshöjning med 1,5 miljoner kronor.

Isof hade vid utgången av budgetåret 2020 ett anslagssparande på över 2 miljoner kronor. Från början hade myndigheten räknat med att under 2020 förbruka det ingående anslagssparandet samt även förbruka en viss del av sin anslagskredit. Det exceptionella läge som rått under 2020 där en rad aktiviteter behövt skjutas på framtiden, ställas in eller styrt över till en digital form har gjort att medel inte förbrukats i den omfattning som var beräknad. Detta innebär dock att det finns ett uppdämt behov av insatser, vilket förväntas öka den resursmässiga belastningen de närmaste åren.

Med dessa föreslagna förstärkningar bedömer Isof att myndighetens behov kommer att rymmas inom disponerade anslag och anslagsposter.

VERKSAMHETSINVESTERINGAR

	2020	2021	2022	2023	2024
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Datasystem, rättigheter m.m.	466	400	400	400	400
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	479	585	120	35	0
Byggnader, mark och annan fast egendom					
Övriga verksamhetsinvesteringar					
Summa verksamhetsinvesteringar	945	985	520	435	400
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	945	985	520	435	400
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap 1					
Summa finansiering	945	985	520	435	400

VERKSAMHETENS BERÄKNADE FINANSIERING 2022-2024 i 2021 års prisnivå (tkr)

Anslag	2020	2021	2022	2023	2024
	Utfall	Prognos	Beräknat	Beräknat	Beräknat
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap. 6	1 458	1 000	1 000	1 000	1 000
Utgiftsområde 1, anslag 7:1 ap. 16	5 838	3 900	3 900	3 900	3 900
Utgiftsområde 17, anslag 1:4 ap. 11	839	1 292	1 292	1 292	1 292
Utgiftsområde 17, anslag 3:3 ap. 1*, **	68 061	73 183	77 763	78 614	80 045
*varav Regleringsbrev	68 760	71 120			
*varav föreslag i BP21 + beräknat 2024			70 763	71 614	73 045
*varav ingående överföringsbelopp	1 932	2 631			
*varav indragning		-568			
** varav förslag till ny finansiering			7 000	7 000	7 000
Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet			1 500	1 500	1 500
Språksituationen i ett mångfacetterat Sverige			2 000	2 000	2 000
Digitalisering och digital kunskapsförmedling			2 000	2 000	2 000
Förfrågningar och remisser inom namnområdet			1 500	1 500	1 500
Se särskilda rapporter för kostnadsförslag för handlingsprogram och inrättande av språkcentrum för de nationella minoritetsspråken.					
varav utnyttjande av anslagskredit			0	0	0
Intäkter					
Avgiftsintäkter som disponeras	2 172	3 000	3 000	3 000	3 000
Övriga intäkter som disponeras	8 152	6 900	6 900	6 900	6 900
Summa samtliga anslag och intäkter	86 520	89 275	93 855	94 706	96 137

2022-2024

